

1.2 Inele și corpuri

1.2.1 Inele

a) Noțiuni teoretice și exemple

1) Definiția inelului

Definiție. O mulțime nevidă $\mathbf{A}$ luată împreună cu două legi de compoziție una notată aditiv „+” și alta notată multiplicativ „ $\cdot$ ” se numește **inel** dacă:

a) $(\mathbf{A}, +)$ este **grup abelian**;

b) $(\mathbf{A}, \cdot)$ este **monoid**;

c) înmulțirea este **distributivă** față de adunare, adică:

$$x(y + z) = xy + xz, (y + z)x = yx + zx \quad (\forall)x, y, z \in \mathbf{A}.$$

Dacă în plus legea de compoziție notată multiplicativ este comutativă, atunci inelul se numește comutativ.

Exemple. a) $(\mathbf{Z}, +, \cdot)$, adică mulțimea numerelor întregi împreună cu adunarea și înmulțirea determină o structură de inel. Elementul neutru față de adunare este 0, elementul neutru față de înmulțire este 1, orice $x \in \mathbf{Z}$ are ca opus pe $-x$.

b) $(\mathbf{R}, +, \cdot)$, adică mulțimea numerelor reale împreună cu adunarea și înmulțirea determină o structură de inel. Elementul neutru față de adunare este 0, elementul neutru față de înmulțire este 1, orice $x \in \mathbf{R}$ are ca opus pe $-x$.

c) $(\mathbf{M}_n(\mathbf{R}), +, \cdot)$, $n \geq 2$, adică mulțimea matricelor de n linii și n coloane cu coeficienți în $\mathbf{R}$ determină împreună cu adunarea și înmulțirea un inel necomutativ, având elementul neutru față de adunare matricea 0_n și elementul neutru față de înmulțire matricea unitate I_n .

d) $(\mathbf{Z}_n, +, \cdot)$, adică mulțimea claselor de resturi modulo n , împreună cu adunarea și înmulțirea claselor de resturi modulo n determină o structură de inel. Elementul neutru față de adunare este $\hat{0}$, elementul neutru față de înmulțire este $\hat{1}$.

Definiție. Fie $(\mathbf{A}, +, \cdot)$ un inel și $a \in \mathbf{A}, a \neq 0$. Spunem că a este divizor al lui 0 la stânga (respectiv la dreapta) dacă există $b \in \mathbf{A}, b \neq 0$, astfel încât $ab = 0$ (respectiv $ba = 0$).

Un element $a \in \mathbf{A}$, care este atât divizor la stânga cât și la dreapta al lui 0 se numește divizor al lui 0.

Exemple. Inelul $(\mathbf{Z}_6, +, \cdot)$ are divizori ai lui 0 deoarece $\hat{2} \neq \hat{0}$
 $\hat{3} \neq \hat{0}$ și $\hat{2} \cdot \hat{3} = \hat{0}$.

Definiție. Spunem că inelul $(\mathbf{A}, +, \cdot)$ este fără divizori ai lui 0 dacă
 $(\forall)x, y \in \mathbf{A}, x \neq 0, y \neq 0 \Rightarrow xy \neq 0$.

Exemplu. Inelul $(\mathbf{Z}, +, \cdot)$ nu are divizori ai lui 0 deoarece
 $x \neq 0, y \neq 0 \Rightarrow xy \neq 0$.

2) Reguli de calcul într-un inel

1) Într-un inel $(\mathbf{A}, +, \cdot)$ cu cel puțin două elemente avem: $1 \neq 0$.

2) Pentru orice $x \in \mathbf{A}$, avem: $x \cdot 0 = 0 \cdot x = 0$.

3) Pentru orice $x, y \in \mathbf{A}$, avem:

$$(-x)(-y) = xy \text{ și}$$

$$(-x)y = x(-y) = -xy.$$

4) Pentru orice $x, y, z \in \mathbf{A}$ avem:

$$x(y - z) = xy - xz \text{ și } (y - z)x = yx - zx.$$

5) Într-un inel $(\mathbf{A}, +, \cdot)$ fără divizori ai lui 0, dacă $x \neq 0$, atunci:

$$xy = xz \Rightarrow y = z \text{ și } yx = zx \Rightarrow y = z.$$

b) Probleme rezolvate

1. Arătați că $(\mathbf{Z}, *, 0)$, unde $x * y = x + y - 3$; $xoy = xy - 3x - 3y + 12$ determină o structură algebrică de inel comutativ.

Soluție. a) Arătăm că $(\mathbf{Z}, *)$ este grup abelian.

$x * y = x + y - 3 = y + x - 3 = y * x (\forall)x, y \in \mathbf{Z}$, deci legea $*$ este comutativă.

$$(x * y) * z = (x + y - 3) * z = x + y - 3 + z - 3 = x + y + z - 6;$$

$$x * (y * z) = x * (y + z - 3) = x + y + z - 3 - 3 = x + y + z - 6.$$

Atunci $(x * y) * z = x * (y * z) (\forall)x, y, z \in \mathbf{Z}$ și deci $*$ este asociativă.

Deoarece $*$ este comutativă, determinăm elementul neutru e din egalitatea: $x * e = x \Leftrightarrow x + e - 3 = x \Leftrightarrow e = 3$.

Deoarece $*$ este comutativă, pentru $x \in \mathbf{Z}$ determinăm elementul simetric x' din egalitatea: $x * x' = e \Leftrightarrow x + x' - 3 = 3 \Leftrightarrow x' = -x + 6 \in \mathbf{Z}$.

Deci $(\mathbf{Z}, *)$ este grup abelian.

b) Arătăm că $(\mathbf{Z}, o)$ este monoid.

$$(xoy)oz = (xy - 3x - 3y + 12)oz = (xy - 3x - 3y + 12)z -$$

$$-3(xy - 3x - 3y + 12) - 3z + 12 = \dots = xyz - 3xy - 3yz - 3zx + 9x + 9y + 9z - 24.$$

$$xo(yoz) = xo(yz - 3y - 3z + 12) = x(yz - 3y - 3z + 12) - 3(yz - 3y - 3z + 12) - 3x + 12 = \dots = xyz - 3xy - 3yz - 3zx + 9x + 9y + 9z - 24.$$

Deci o este asociativă.

Deoarece o este comutativă (se arată cu ușurință), determinăm elementul neutru e , astfel încât $xoe = x(\forall)x \in \mathbf{Z}$.

$$xoe = x \Leftrightarrow xe - 3x - 3e + 12 = x \Leftrightarrow e(x - 3) = 4(x - 3) \Leftrightarrow e = 4.$$

c) Deoarece o este comutativă, arătăm că o este **distributivă** față de $*$, adică:

$$xo(y * z) = xoy * xoz(\forall)x, y, z \in \mathbf{Z}.$$

$$xo(y * z) = xo(y + z - 3) = x(y + z - 3) - 3x - 3(y + z - 3) + 12 = xy + xz - 6x - 3y - 3z + 21.$$

$$\begin{aligned} xoy * xoz &= (xy - 3x - 3y + 12) * (xz - 3x - 3z + 12) = \\ &= xy - 3x - 3y + 12 + xz - 3x - 3z + 12 - 3 = \\ &= xy + xz - 6x - 3y - 3z + 21. \end{aligned}$$

Deci legea o este **distributivă** față de legea $*$

2. Fie mulțimea $A = \left\{ \begin{pmatrix} a & 0 & a \\ 0 & 0 & 0 \\ a & 0 & a \end{pmatrix} \mid a \in \mathbf{R} \right\}$. Arătați că mulțimea

A are o structură algebrică de inel față de adunarea și înmulțirea matricelor. Studiați existența divizorilor lui zero.

Soluție. a) Arătăm că $(A, +)$ este grup abelian.

$$\begin{pmatrix} a & 0 & a \\ 0 & 0 & 0 \\ a & 0 & a \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} b & 0 & b \\ 0 & 0 & 0 \\ a & 0 & a \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} a+b & 0 & a+b \\ 0 & 0 & 0 \\ a+b & 0 & a+b \end{pmatrix} \text{ și}$$

$$\begin{pmatrix} b & 0 & b \\ 0 & 0 & 0 \\ a & 0 & a \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} a & 0 & a \\ 0 & 0 & 0 \\ a & 0 & a \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} a+b & 0 & a+b \\ 0 & 0 & 0 \\ a+b & 0 & a+b \end{pmatrix}, \text{ de unde rezultă}$$

că adunarea matricelor este comutativă.

$$\begin{pmatrix} a & 0 & a \\ 0 & 0 & 0 \\ a & 0 & a \end{pmatrix} + \left[\begin{pmatrix} b & 0 & b \\ 0 & 0 & 0 \\ b & 0 & b \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} c & 0 & c \\ 0 & 0 & 0 \\ c & 0 & c \end{pmatrix} \right] = \begin{pmatrix} a & 0 & a \\ 0 & 0 & 0 \\ a & 0 & a \end{pmatrix} +$$

$$+ \begin{pmatrix} b+c & 0 & b+c \\ 0 & 0 & 0 \\ b+c & 0 & b+c \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} a+b+c & 0 & a+b+c \\ 0 & 0 & 0 \\ a+b+c & 0 & a+b+c \end{pmatrix};$$

$$\left[\begin{pmatrix} a & 0 & a \\ 0 & 0 & 0 \\ a & 0 & a \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} b & 0 & b \\ 0 & 0 & 0 \\ b & 0 & b \end{pmatrix} \right] + \begin{pmatrix} c & 0 & c \\ 0 & 0 & 0 \\ c & 0 & c \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} a+b & 0 & a+b \\ 0 & 0 & 0 \\ a+b & 0 & a+b \end{pmatrix}$$

$$+ \begin{pmatrix} c & 0 & c \\ 0 & 0 & 0 \\ c & 0 & c \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} a+b+c & 0 & a+b+c \\ 0 & 0 & 0 \\ a+b+c & 0 & a+b+c \end{pmatrix}, \text{ de unde rezultă că}$$

adunarea matricelor este asociativă.

Elementul neutru în raport cu adunarea este matricea $\begin{pmatrix} 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \end{pmatrix}$.

Simetricele matricei $\begin{pmatrix} a & 0 & a \\ 0 & 0 & 0 \\ a & 0 & a \end{pmatrix}$ este matricea $\begin{pmatrix} -a & 0 & -a \\ 0 & 0 & 0 \\ -a & 0 & -a \end{pmatrix}$.

$$\text{b) } \begin{pmatrix} a & 0 & a \\ 0 & 0 & 0 \\ a & 0 & a \end{pmatrix} \begin{pmatrix} b & 0 & b \\ 0 & 0 & 0 \\ b & 0 & b \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 2ab & 0 & 2ab \\ 0 & 0 & 0 \\ 2ab & 0 & 2ab \end{pmatrix} \text{ și}$$

$$\begin{pmatrix} b & 0 & b \\ 0 & 0 & 0 \\ b & 0 & b \end{pmatrix} \begin{pmatrix} a & 0 & a \\ 0 & 0 & 0 \\ a & 0 & a \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 2ab & 0 & 2ab \\ 0 & 0 & 0 \\ 2ab & 0 & 2ab \end{pmatrix}, \text{ de unde rezultă că}$$

înmulțirea matricelor este comutativă.

$$\begin{pmatrix} a & 0 & a \\ 0 & 0 & 0 \\ a & 0 & a \end{pmatrix} \left[\begin{pmatrix} b & 0 & b \\ 0 & 0 & 0 \\ b & 0 & b \end{pmatrix} \begin{pmatrix} c & 0 & c \\ 0 & 0 & 0 \\ c & 0 & c \end{pmatrix} \right] = \begin{pmatrix} a & 0 & a \\ 0 & 0 & 0 \\ a & 0 & a \end{pmatrix} \cdot$$

$$\begin{pmatrix} 2bc & 0 & 2bc \\ 0 & 0 & 0 \\ 2bc & 0 & 2bc \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 4abc & 0 & 4abc \\ 0 & 0 & 0 \\ 4abc & 0 & 4abc \end{pmatrix}.$$

$$\left[\begin{pmatrix} a & 0 & a \\ 0 & 0 & 0 \\ a & 0 & a \end{pmatrix} \begin{pmatrix} b & 0 & b \\ 0 & 0 & 0 \\ b & 0 & b \end{pmatrix} \right] \begin{pmatrix} c & 0 & c \\ 0 & 0 & 0 \\ c & 0 & c \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 2ab & 0 & 2ab \\ 0 & 0 & 0 \\ 2ab & 0 & 2ab \end{pmatrix} \cdot$$

$$\begin{pmatrix} c & 0 & c \\ 0 & 0 & 0 \\ c & 0 & c \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 4abc & 0 & 4abc \\ 0 & 0 & 0 \\ 4abc & 0 & 4abc \end{pmatrix}, \text{ de unde rezultă că înmulțirea}$$

matricelor este asociativă.

Deoarece înmulțirea este comutativă, determinăm elementul

$$\begin{aligned}
 & \text{neutru } \begin{pmatrix} e & 0 & e \\ 0 & 0 & 0 \\ e & 0 & e \end{pmatrix} \text{ astfel încât să avem: } \begin{pmatrix} a & 0 & a \\ 0 & 0 & 0 \\ a & 0 & a \end{pmatrix} \begin{pmatrix} e & 0 & e \\ 0 & 0 & 0 \\ e & 0 & e \end{pmatrix} = \\
 & = \begin{pmatrix} a & 0 & a \\ 0 & 0 & 0 \\ a & 0 & a \end{pmatrix} \Rightarrow \begin{pmatrix} 2ae & 0 & 2ae \\ 0 & 0 & 0 \\ 2ae & 0 & 2ae \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} a & 0 & a \\ 0 & 0 & 0 \\ a & 0 & a \end{pmatrix} \Rightarrow 2ae = a \Rightarrow \\
 & \Rightarrow e = \frac{1}{2}. \text{ Elementul neutru este deci } \begin{pmatrix} \frac{1}{2} & 0 & \frac{1}{2} \\ 0 & 0 & 0 \\ \frac{1}{2} & 0 & \frac{1}{2} \end{pmatrix}.
 \end{aligned}$$

Se demonstrează cu ușurință că înmulțirea este distributivă față de adunare, adică:

$$\begin{aligned}
 & \begin{pmatrix} a & 0 & a \\ 0 & 0 & 0 \\ a & 0 & a \end{pmatrix} \left[\begin{pmatrix} b & 0 & b \\ 0 & 0 & 0 \\ b & 0 & b \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} c & 0 & c \\ 0 & 0 & 0 \\ c & 0 & c \end{pmatrix} \right] = \begin{pmatrix} a & 0 & a \\ 0 & 0 & 0 \\ a & 0 & a \end{pmatrix} \\
 & \begin{pmatrix} b & 0 & b \\ 0 & 0 & 0 \\ b & 0 & b \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} a & 0 & a \\ 0 & 0 & 0 \\ a & 0 & a \end{pmatrix} \begin{pmatrix} c & 0 & c \\ 0 & 0 & 0 \\ c & 0 & c \end{pmatrix} (\forall) a, b, c \in \mathbf{R}.
 \end{aligned}$$

Inelul nu are divizori ai lui zero deoarece:

$$\begin{aligned}
 & \begin{pmatrix} a & 0 & a \\ 0 & 0 & 0 \\ a & 0 & a \end{pmatrix} \neq \begin{pmatrix} 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \end{pmatrix} \Rightarrow a \neq 0; \begin{pmatrix} b & 0 & b \\ 0 & 0 & 0 \\ b & 0 & b \end{pmatrix} \neq \begin{pmatrix} 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \end{pmatrix} \Rightarrow \\
 & \Rightarrow b \neq 0. \text{ Atunci: } ab \neq 0 \text{ și } \begin{pmatrix} a & 0 & a \\ 0 & 0 & 0 \\ a & 0 & a \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} b & 0 & b \\ 0 & 0 & 0 \\ b & 0 & b \end{pmatrix} = \\
 & = \begin{pmatrix} ab & 0 & ab \\ 0 & 0 & 0 \\ ab & 0 & ab \end{pmatrix} \neq \begin{pmatrix} 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \end{pmatrix}, \text{ deoarece } ab \neq 0.
 \end{aligned}$$

3. Arătați că în orice inel comutativ $(A, +, \cdot)$ sunt adevărate egalitățile:

- $a^2 - b^2 = (a - b)(a + b)$;
- $(a + b)^2 = a^2 + 2ab + b^2$;
- $(a + b + c)^2 = a^2 + b^2 + c^2 + 2ab + 2ac + 2bc$.

Soluție. Inelul fiind comutativ avem $ab = ba$ $(\forall) a, b \in A$.

- $(a - b)(a + b) = aa + ab - ba - bb = a^2 + ab - ab - b^2 = a^2 - b^2$.
- $(a + b)^2 = (a + b)(a + b) = a^2 + ab + ba + b^2 =$

$$a^2 + ab + ab + b^2 = a^2 + 2ab + b^2.$$

$$\begin{aligned} \text{c) } (a + b + c)^2 &= (a + b + c)(a + b + c) = a^2 + ab + ac + \\ &+ ba + b^2 + bc + ca + cb + c^2 = a^2 + ab + ac + ab + b^2 + \\ &+ bc + ac + bc + c^2 = a^2 + b^2 + c^2 + 2ab + 2ac + 2bc. \end{aligned}$$

4. Demonstrați că în inelul $\mathbf{Z}_2$ sunt adevărate egalitățile:

$$\text{a) } (a + b)^2 = a + b;$$

$$\text{b) } (a + b)^3 = a + b;$$

$$\text{c) } (a + b)^4 = a + b.$$

Soluție. a) $(a + b)^2 = (a + b)(a + b) = aa + ab + ba + bb = a^2 + ab + ba + b^2.$

Din tabla înmulțirii și tabla adunării avem: $a^2 = a, b^2 = b$ și $ab + ba = 0$. Atunci rezultă $(a + b)^2 = a + b$.

$$\text{b) } (a + b)^3 = (a + b)^2(a + b) = (a + b)(a + b) = (a + b)^2 = a + b.$$

$$\text{c) } (a + b)^4 = (a + b)^3(a + b) = (a + b)(a + b) = (a + b)^2 = a + b.$$

5. Demonstrați că în inelul $\mathbf{Z}_3$ sunt adevărate egalitățile:

$$\text{a) } (a + b)^2 = a^2 - ab + b^2;$$

$$\text{b) } (a + b)^3 = a + b.$$

Soluție. a) $(a + b)^2 = (a + b)(a + b) = aa + ab + ba + bb = a^2 + ab + ba + b^2$. Însă $ab + ba = ab + ab = ab + ab + ab - ab = 0 - ab = -ab$. Atunci $(a + b)^2 = a^2 - ab + b^2$.

$$\begin{aligned} \text{b) } (a + b)^3 &= (a + b)^2(a + b) = (a^2 - ab + b^2)(a + b) = \\ &= a^3 + a^2b - aba - abb + b^2a + b^3 = a^3 + b^3 = a + b, \text{ deoarece} \\ &\text{înmulțirea în } \mathbf{Z}_3 \text{ este comutativă (} a^2b - aba = a^2b - aab = 0 \text{ și } \\ &-abb + b^2a = -bab + b^2a = -bba + b^2a = 0 \text{) și } a^3 = a; b^3 = \\ &= b \text{ (} \hat{0}^3 = \hat{0}; \hat{1}^3 = \hat{1}; \hat{2}^3 = \hat{2} \text{)}. \end{aligned}$$

6. Rezolvați în $\mathbf{Z}_2$ ecuațiile:

$$\text{a) } x^2 + \hat{1} = \hat{0}$$

$$\text{b) } x^3 + x = \hat{0}.$$

Soluție. $\mathbf{Z}_2 = \{\hat{0}, \hat{1}\}$. Vom verifica pe rând dacă $\hat{0}, \hat{1}$ sunt soluții.

$$\text{a) } \hat{0}^2 + \hat{1} = \hat{0} + \hat{1} = \hat{1} \neq \hat{0}, \text{ deci } \hat{0} \text{ nu este soluție a ecuației.}$$

$$\hat{1}^2 + \hat{1} = \hat{1} + \hat{1} = \hat{0}, \text{ deci } \hat{1} \text{ este soluție a ecuației.}$$

$$\text{b) } \hat{0}^3 + \hat{0} = \hat{0} + \hat{0} = \hat{0}, \text{ deci } \hat{0} \text{ este soluție a ecuației.}$$

$\hat{1}^3 + \hat{1} = \hat{1} + \hat{1} = \hat{0}$, deci $\hat{1}$ este soluție a ecuației.

7. Rezolvați în $\mathbf{Z}_4$ ecuațiile:

a) $x^2 + x + \hat{2} = \hat{0}$

b) $x^3 + \hat{1} = \hat{0}$.

Soluție. $\mathbf{Z}_4 = \{\hat{0}, \hat{1}, \hat{2}, \hat{3}\}$. Vom verifica pe rând dacă $\hat{0}, \hat{1}, \hat{2}, \hat{3}$ sunt soluții.

a) $\hat{0}^2 + \hat{0} + \hat{2} = \hat{0} + \hat{2} = \hat{2} \neq \hat{0}$, deci $\hat{0}$ nu este soluție a ecuației.

$\hat{1}^2 + \hat{1} + \hat{2} = \hat{2} + \hat{2} = \hat{0}$, deci $\hat{1}$ este soluție a ecuației.

$\hat{2}^2 + \hat{2} + \hat{2} = \hat{0} + \hat{0} = \hat{0}$, deci $\hat{2}$ este soluție a ecuației.

$\hat{3}^2 + \hat{3} + \hat{2} = \hat{1} + \hat{1} = \hat{2} \neq \hat{0}$, deci $\hat{3}$ nu este soluție a ecuației.

b) $\hat{0}^3 + \hat{1} = \hat{0} + \hat{1} = \hat{1} \neq \hat{0}$, deci $\hat{0}$ nu este soluție a ecuației.

$\hat{1}^3 + \hat{1} = \hat{1} + \hat{1} = \hat{2} \neq \hat{0}$, deci $\hat{1}$ nu este soluție a ecuației.

$\hat{2}^3 + \hat{1} = \hat{0} + \hat{1} = \hat{1} \neq \hat{0}$, deci $\hat{2}$ nu este soluție a ecuației.

$\hat{3}^3 + \hat{1} = \hat{3} + \hat{1} = \hat{0}$, deci $\hat{3}$ este soluție a ecuației.

8. Rezolvați în $\mathbf{Z}_4$ sistemul

a)
$$\begin{cases} x + \hat{2}y = \hat{1} \\ \hat{3}x + y = \hat{1} \end{cases}$$

b)
$$\begin{cases} x + y = \hat{0} \\ \hat{2}x + y = \hat{1} \end{cases}$$

Soluție. Tabla înmulțirii în $\mathbf{Z}_4$ este:

$\cdot$	$\hat{0}$	$\hat{1}$	$\hat{2}$	$\hat{3}$
$\hat{0}$	$\hat{0}$	$\hat{0}$	$\hat{0}$	$\hat{0}$
$\hat{1}$	$\hat{0}$	$\hat{1}$	$\hat{2}$	$\hat{3}$
$\hat{2}$	$\hat{0}$	$\hat{2}$	$\hat{0}$	$\hat{2}$
$\hat{3}$	$\hat{0}$	$\hat{3}$	$\hat{2}$	$\hat{1}$

a) Se înmulțește a doua ecuație cu 2, se adună cu prima și se obține:

$\hat{3}x + \hat{0} = \hat{1} + \hat{2} \Rightarrow \hat{3}x = \hat{3} \Rightarrow x = \hat{1}$. Înlocuind în a doua ecuație se obține $\hat{3} + y = \hat{1} \Rightarrow \hat{3} + \hat{1} + y = \hat{1} + \hat{1} \Rightarrow y = \hat{2}$.

b) Se înmulțește a doua ecuație cu $\hat{2}$ și se obține $\hat{2}y = \hat{2} \Rightarrow y = \hat{1}$ sau $y = \hat{3}$. Înlocuind în prima ecuație obținem:

pentru $y = \hat{1} \Rightarrow x + \hat{1} = \hat{0} \Rightarrow x = \hat{3}$.

pentru $y = \hat{3} \Rightarrow x + \hat{3} = \hat{0} \Rightarrow x = \hat{1}$.

c) Probleme propuse spre rezolvare

1. Arătați că $(\mathbf{R}, *, o)$, unde $x * y = x + y + 2$; $xoy = 2xy + 4x + 4y + 6$ determină o structură algebrică de inel comutativ.

Elementul neutru în raport cu o este egal cu:

$$-\frac{5}{2} \quad -\frac{3}{2} \quad -\frac{1}{2} \quad \frac{1}{2} \quad \frac{3}{2}$$

2. Arătați că $(\mathbf{R}, *, o)$, unde $x * y = x + y - 1$; $xoy = \frac{1}{2}xy - \frac{1}{2}x - \frac{1}{2}y + \frac{3}{2}$ determină o structură algebrică de inel comutativ.

Elementul neutru în raport cu o este egal cu:

$$0 \quad 1 \quad 2 \quad 3 \quad 4$$

3. Fiind dată mulțimea $A = \{x + y\sqrt{5} | x, y \in \mathbf{Z}\}$, adunarea $+$ și înmulțirea $\cdot$ numerelor reale arătați că $(A, +, \cdot)$ determină o structură algebrică de inel.

Elementul neutru în raport cu înmulțirea este:

$$0 \quad 1 \quad 1 + \sqrt{5} \quad 1 - \sqrt{5} \quad 2$$

4. Fiind dată mulțimea $A = \left\{ \begin{pmatrix} x & y \\ -y & x \end{pmatrix} \mid x, y \in \mathbf{Z} \right\}$, adunarea $+$ și

înmulțirea $\cdot$ matricelor, arătați că $(A, +, \cdot)$ determină o structură algebrică de inel.

Elementul neutru în raport cu înmulțirea este:

$$\begin{pmatrix} 0 & 0 \\ 0 & 0 \end{pmatrix} \quad \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 0 \end{pmatrix} \quad \begin{pmatrix} 0 & 1 \\ 0 & 0 \end{pmatrix} \quad \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 1 \end{pmatrix} \quad \begin{pmatrix} 1 & 1 \\ 0 & 1 \end{pmatrix}$$

5. Fiind dat inelul comutativ $(A, +, \cdot)$ și $a, b \in A$ expresia $(a - b)(a^2 + ab + b^2)$ este egală cu:

$$a - b \quad a + b \quad a^2 - b^2 \quad a^2 + b^2 \quad a^3 - b^3$$

6. Fiind dat inelul comutativ $(A, +, \cdot)$ și $a, b \in A$ expresia $a^3 + 3a^2b + 3ab^2 + b^3$ este egală cu:

$$a - b \quad a + b \quad (a + b)^2 \quad (a + b)^3 \quad (a - b)^3$$

7. Fiind dat inelul $\mathbf{Z}_3$ și $a, b \in \mathbf{Z}_3$, calculați $a^3 + b^3$ și arătați că are valoarea egală cu:

$$a \quad b \quad a + b \quad a^2 + b^2 \quad a - b$$

8. Rezolvați în $\mathbf{Z}_2$ ecuația $x^3 + x^2 + x + \hat{1} = \hat{0}$. Soluțiile sunt:

$$\hat{0} \quad \hat{1} \quad \hat{0} \text{ și } \hat{1}$$

9. Rezolvați în $\mathbf{Z}_3$ ecuația $x^3 + x = \hat{0}$. Soluțiile sunt:

$$\hat{0} \quad \hat{1} \quad \hat{2} \quad \hat{0} \text{ și } \hat{1} \quad \hat{0} \text{ și } \hat{2}$$

10. Rezolvați în $\mathbf{Z}_4$ ecuația $x^3 + x + \hat{2} = \hat{0}$. Soluțiile sunt:

$$\hat{0} \quad \hat{1} \quad \hat{2} \quad \hat{3} \quad \hat{1}, \hat{2} \text{ și } \hat{3}$$

11. Rezolvați în $\mathbf{Z}_6$ ecuația $x^3 + x + \hat{2} = \hat{0}$. Soluțiile sunt:

$$\hat{0} \quad \hat{1} \quad \hat{2} \quad \hat{3} \quad \hat{4}$$

12. Rezolvați în $\mathbf{Z}_4$ sistemul $\begin{cases} x + y = \hat{2} \\ \hat{2}x + y = \hat{0} \end{cases}$. Soluția lui este:

$$\hat{0} \text{ și } \hat{1} \quad \hat{0} \text{ și } \hat{2} \quad \hat{2} \text{ și } \hat{0} \quad \hat{1} \text{ și } \hat{1} \quad \hat{1} \text{ și } \hat{2}$$

13. Rezolvați în $\mathbf{Z}_4$ sistemul $\begin{cases} x + \hat{3}y = \hat{2} \\ \hat{2}x + y = \hat{3} \end{cases}$. Soluția lui este:

$$\hat{0} \text{ și } \hat{1} \quad \hat{0} \text{ și } \hat{2} \quad \hat{2} \text{ și } \hat{0} \quad \hat{3} \text{ și } \hat{1} \quad \hat{1} \text{ și } \hat{3}$$

14. Rezolvați în $\mathbf{Z}_4$ sistemul $\begin{cases} x + y = \hat{3} \\ \hat{3}x + y = \hat{3} \end{cases}$. Ecuația are un număr

de soluții egal cu:

$$0 \quad 1 \quad 2 \quad 3 \quad 4$$

15. Rezolvați în $\mathbf{Z}_4$ sistemul $\begin{cases} x + y + z = \hat{2} \\ \hat{2}x + y + z = \hat{3} \\ x + \hat{2}y + z = \hat{0} \end{cases}$. Soluția lui este:

$$\hat{0}, \hat{2}; \hat{3} \quad \hat{1}, \hat{2}; \hat{0} \quad \hat{1}, \hat{2}; \hat{3} \quad \hat{1}, \hat{0}; \hat{3} \quad \hat{1}, \hat{2}; \hat{0}$$

CUPRINS

	Enunțuri	Rezolvări
1. Elemente de algebră	5	141
1.1 Grupuri	5	141
1.1.1 Lege de compoziție internă (operație algebrică), tabla operației, parte stabilă	5	141
a) Noțiuni teoretice și exemple	5	
b) Probleme rezolvate	8	
c) Probleme propuse spre rezolvare	14	
1.1.2 Grup, exemple de grupuri, grupuri de matrice, grupuri de permutări, $\mathbf{Z}_n$	17	144
a) Noțiuni teoretice și exemple	17	
b) Probleme rezolvate	17	
c) Probleme propuse spre rezolvare	23	
1.1.3 Morfism și izomorfism de grupuri ..	25	146
a) Noțiuni teoretice și exemple	25	
b) Probleme rezolvate	25	
c) Probleme propuse spre rezolvare	31	
1.2 Inele și corpuri	33	147
1.2.1 Inele	33	147
a) Noțiuni teoretice și exemple	33	
b) Probleme rezolvate	34	
c) Probleme propuse spre rezolvare	40	
1.2.2 Corpuri	42	150
a) Noțiuni teoretice și exemple	42	
b) Probleme rezolvate	42	
c) Probleme propuse spre rezolvare	47	
1.3 Inele de polinoame cu coeficienți într-un corp comutativ ($\mathbf{Q}, \mathbf{R}, \mathbf{C}, \mathbf{Z}_p, p$ prim)	49	153
1.3.1 Forma algebrică a unui polinom, operații (adunarea, înmulțirea, înmulțirea cu un scalar). Teorema împărțirii cu rest; împărțirea polinoamelor, împărțirea cu $X - a$, schema lui Horner. Divizibilitatea polinoamelor, teorema lui Bezout, c.m.m.d.c și c.m.m.m.c a două polinoame	49	153
a) Noțiuni teoretice și exemple	49	

b) Probleme rezolvate	53	
c) Probleme propuse spre rezolvare	59	
1.3.2 Rădăcini ale polinoamelor. Relațiile lui Viete pentru polinoame de grad cel mult 4	62	156
a) Noțiuni teoretice și exemple	62	
b) Probleme rezolvate	64	
c) Probleme propuse spre rezolvare	74	
1.3.3 Rezolvarea ecuațiilor algebrice	77	162
a) Noțiuni teoretice și exemple	77	
b) Probleme rezolvate	78	
c) Probleme propuse spre rezolvare	80	
1.4 Teste grilă de autoevaluare	82	163
Testul 1	82	163
Testul 2	83	164
Testul 3	84	165
Testul 4	85	166
2. Elemente de analiză matematică	86	167
2.1 Primitive	86	167
a) Noțiuni teoretice și exemple	86	
b) Probleme rezolvate	86	
c) Probleme propuse spre rezolvare	89	
2.2 Integrala nedefinită	91	168
a) Noțiuni teoretice și exemple	91	
b) Probleme rezolvate	93	
c) Probleme propuse spre rezolvare	96	
2.3 Metoda de integrare prin părți	99	169
a) Noțiuni teoretice și exemple	99	
b) Probleme rezolvate	99	
c) Probleme propuse spre rezolvare	101	
2.4 Metoda de integrare prin schimbare de variabilă	103	171
a) Noțiuni teoretice și exemple	103	
b) Probleme rezolvate	104	
c) Probleme propuse spre rezolvare	106	
2.5 Integrarea funcțiilor raționale	109	172
a) Noțiuni teoretice și exemple	109	
b) Probleme rezolvate	112	
c) Probleme propuse spre rezolvare	115	
2.6 Teste grilă de autoevaluare	117	174
Testul 1	117	174

	Testul 2	118	174
3.	Integrala definită	119	175
	3.1 Formula lui Leibniz-Newton. Proprietăți ale integralei definite	119	175
	a) Noțiuni teoretice și exemple	119	
	b) Probleme rezolvate	120	
	c) Probleme propuse spre rezolvare ...	123	
	3.2 Metode de calcul pentru integrala definită ..	125	177
	3.2.1 Metoda de integrare prin părți	125	177
	a) Noțiuni teoretice și exemple	125	
	b) Probleme rezolvate	125	
	c) Probleme propuse spre rezolvare	126	
	3.2.2 Metoda de integrare prin schimbarea de variabilă	128	179
	a) Noțiuni teoretice și exemple	128	
	b) Probleme rezolvate	128	
	c) Probleme propuse spre rezolvare	129	
	3.3 Integrarea funcțiilor raționale	131	181
	a) Noțiuni teoretice și exemple	131	
	b) Probleme rezolvate	131	
	c) Probleme propuse spre rezolvare ...	133	
	3.4 Teste grilă de autoevaluare	135	183
	Testul 1	135	183
	Testul 2	136	184
4.	Aplicații ale integralei definite	137	185
	a) Noțiuni teoretice și exemple	137	
	b) Probleme rezolvate	137	
	c) Probleme propuse spre rezolvare ...	139	